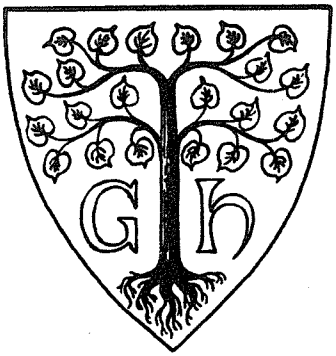

LISTY
GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ
SPOLEČNOSTI V PRAZE

ACTA
GENEALOGICA AC HERALDICA

Číslo 25

Prosinec 1973

55555

Milí přátelé,

do nadcházejícího roku 1974 Vám přejeme všestrannou spokojenost a hojně badatelských úspěchů.

Sdělujeme Vám, že v pokračování letošního roku se naše schůzky konají jako obvykle o pondělích od 17 hodin v klubovně v Praze 5 - Smíchov, Holečkova 7 podle následujícího rozvrhu:

leden	únor	březen
14	11	11
28	25	25

Výbor GHSP

UPOZORNĚNÍ

Roční členský příspěvek činí 36,- Kčs. Zápisné nových členů obnáší jednou pro vždy 5,- Kčs. Ústřižky složenek poštovní spořitelny osvědčující zaplacení členského příspěvku, přikládejte k rubu své členské legitimace namísto členské známky.

Uveřejňujete-li v GH-Listech dotaz v rubrice "Pátrá se po....." nebo "Servis", činí poplatek 2,- Kčs za 1 řádek. Příslušný obnos zasílejte Společnosti buď v poštovních známkách nebo složenkou.

Společnosti jsou vítány všechny dobrovolné peněžní dary a knihy, vhodné pro rodopisnou a heraldickou knihovnu. Můžete si kdykoliv vyžádat naše složenky poštovní spořitelny.

Tímto číslem ukončujeme druhou serii čísel GH-Listů, a to v rozsahu 16. až 25. čísla. Připravili jsme opět index jmen a znaků pro rozsah druhé serie čísel, aby bylo možné dát tato čísla do vazby jako samostatný druhý díl GH-Listů.

Příloha: "Vilém Saitl - Příjmení" je určena do samostatného svazku po dokončení a nemá být společně vázána do GH-Listů.

Při vazbě GH-Listů je nutné upozornit knihaře, že vloženou mapu je nutné odsadit od hřbetu, aby byla rozložitelná vcelku.

Rudolf Zrůbek

JAN VÁCLAV CÍSAŘ Z ROSENFELDU, RYCHNOVSKÝ POŠTMISTR

Ty tam jsou časy, kdy rychnovskou poštu dopravovaly vozy koňmi tažené, v nichž vedle nákladu zbývalo ještě místo pro dva až tři cestující. Na kozlíku sedával postilion v červeném, portami lemovaném fráčku a s černým třírohým kloboučkem na hlavě, který troubil po cestě na zastávkách a pak při vjezdu do města. Dopisní zásilky dopravoval vyplacené, teprve později i nevyplacené, hlavně vojákům. Balíky byly zvážené na loty, platilo se od nich podle váhy a vzdálenosti. Podle pamětní knihy poštovního úřadu v Rychnově nad Kněžnou 1) měla tu být založena pošta roku 1817, avšak na mapách dopravních spojů je Rychnov uváděn už v roce 1780. Nejnovější výzkum posunul však její vznik prokazatelně až do roku 1744. Zpravuje o tom Eduard Allinger, lidový kronikář z Netarova, který si po léta vypisoval cenné údaje v zámeckém archivu hrabat Nosticu v Rokytnici v Orlických horách. Ve III. dílu svých rukopisných kronik, z nichž část je dnes v Muzeu Orlických hor v Rychnově n. /Kn., na str. 16 uvádí: "28./V. 1744 - Damals hatte es nur Briefposten in Glatz und Königgrätz, jetzt wurde eine von Reichenau nach Königgrätz eingeführt." Více není zatím o počátcích rychnovské pošty známo, avšak zdá se, že už tehdy byly její prvotní dějiny spojeny s usedlostí, které patřil starý název "V dvorečku" a kde se později říkalo "Na poště" a ještě později:"Na staré poště", když byla pošta přenesena na náměstí. 2)

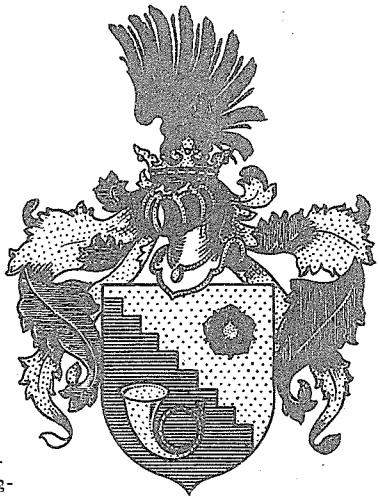

"Dvorek" byl kdysi kolovratským majetkem a na role, k němu patřící, byla vázána fundace hraběnky Marie Johanny Liebsteinské z Kolowrat rozené kněžny Schwarzenbergové ve výši 900 zl. ke kapli Nejsvětější Trojice s ročním úrokem 47 zl. Roku 1748 nabídla vrchnost Dvorek rychnovské obci, ale ta jej pro nedostatek peněz nekoupila. Novým majitelem stala se Antonie Seebaldová, která Dvorek po dvaceti létech postoupila trhem své dceři Alžbětě, choti Oberleutnanta Stefana z Magyari, důstojníka husarského pluku Eszterházyho, a dceři svého syna Jana Petra Seebalda ze 4.600 zl. rýn. Tento měl ještě tři syny, Františka, Marcela a Ferdinanda, kteří při prodeji dostali po 740 zl. jako jeho matka. Co se týče fundace ke kapli Nejsv. Trojice, tu kdyby se z ní neplatily úroky, mohl rychnovský magistrát prodat Dvorek na přání rychnovského faráře jinému, lepšímu poplatníku. Dcera byla povinna platit od 24. června do vánoc daně, vyplácet mzdu čeládce, a to s matkou na polovic. Kromě toho přislíbila matce část sklizně a dala jí k používání nářadí, vozy, pluhy a jeden poštovní vůz. Zápis se ještě zmiňuje o starším měděném kotli (Waschkessel) a šesti kusech hovězího dobytka. 3) Zmínka o poštovním voze v této trhové smlouvě je dalším dokladem o existenci rychnovské pošty už ve starší době. Její skutečné dějiny začínají však až rokem 1792, kdy se stal jejím správcem Jan Václav Císař.

Původ Jana Císaře zjišťoval již místní regionální historik Stan. Dvořák, který rozpracoval, avšak nedokončil rukopis "O poštmistru Císařovi a Dvorku (stará pošta)" 4). Dvořák jako správce městského archivu čerpal hlavně z jeho fondu, avšak ani jemu, ani nyní autoru tohoto článku se nepodařilo zjistit potřebná genealogická data. Z různých obecních zápisů je patrné, že Císař obchodoval se svíčkami a podobným zbožím. Na udání policejních revisorů Karla Holoubka a Františka Vaníčka byl v roce 1776 pokutován pro nesprávnou váhu jedno-

denním arestem. Od roku 1769 byl Císař při rychnovské obci kvartýrmajstrem. Když v roce 1774 měla být v Rychnově n./Kn. ubytována třetí setnina pluku knížete Colloreda, tu se odebral Václav Císař s Karlem Bochem ke krajskému úřadu do Hradce Králové žádat o odklad, protože obyvatelé městečka žili ve velké tísni a nouzi. 5) Tehdy byl již Císař také obecním starším, mezi nimi je uváděn nejdříve dne 14. srpna 1772 6). V roce 1789 byl ustanoven za purkmistra, po uplynutí čtyř let byl znovu zvolen a tak ještě dvakrát.

Dne 5. září 1781 koupil Jan Václav Císař za 4.200 zl. od urozené paní Alžběty Magyari z Neméthu rozené Seebaldové, choti uroz. pána Stefana Magyriho z Neméthu její usedlost (st. čp. 366, nové 457), zvanou Dvorek Seebaldovský, a to s ratejnou, stodolou, maštalemi, chlévy, sklepy a zahradou, podle městského urbáře s výměrou polí pod 38 strychů a luk pod 3 a 1/2 jiter, spolu s lesíčkem, a s porostlinami, vše ploty omezené a ohražené. K tomu byl povinen zachovati fundaci ke kapli Nejsvětější Trojice na věčné časy a dvakrát ročně vyplácet rychnovskému faráři po 22 zl. 30 kr. s platností od 1. října 1781. Od téhož dne se zavázal platit daně a břemena 7). K tomu získal Císař svobodné právo a nevyvratitelnou spravedlnost zavést vlastním nákladem trúbami do Dvorku vodu ze strouhy, napájející soukenickou horní valchu 8).

Na této usedlosti Císař pojistil c. k. poštovnímu úřadu kauci 1650 zl. a stal se r. 1792 skutečným poštovním přepravcem (Postbeförderer). Dne 8./V. 1795 žádali rychnovští obchodníci Ant. Hartmann, Kryštof Jan Habelt, Josef Calassius Boch, Anna Chládková a Benedikt Mannheimer o lepší dopravu psaní. Tehdy jim Císař slíbil, že se bude podle král. krajského přípisu doprava dít v týdnu z Rychnova do Hradce a dvakrát z Hradce Králové. Skutečným c. k. poštmistrem se stal Jan Václav Císař teprve v roce 1815 9). Nevíme, co bylo příčinou tohoto zdržení, ale tehdy v roce 1815 bylo to už jen spíše čestné uznání starému člověku, který už tehdy poštu vzdal, jak uvidíme z dalšího vypravování.

Roku 1794 Císař odejel vlastními poštovními koňmi na několik dnu do Vídně. Nevíme, co bylo příčinou této cesty, ale maně se vtírá domněnka, zda nebyla spojena s žádostí o nobilitaci. Té se mu za jeho zásluhy dostalo roku 1796, kdy byl majestátem císaře Františka II. ze dne 2. srpna povýšen do dědičného šlechtického stavu s titulem "z Rosenfeldu" a byl mu udělen erb, totiž zlato modře osmistupňovým řezem na pokos dělený štít, v horním poli s červenou pětilistou růží a v dolním s dvojitě vinutou zlatou poštovskou trubkou, náústkem vlevo obrácenou. Korunovaná turnajská přilbice se zlato modrými a zlato červenými pokrývkami nesla černá složená křídla 10). Za udělení nobilitačního listu Císař zaplatil 14 zl. 56 kr. 11).

Po udělení erbovního listu byla Janu Václavovi Císařovi šlechtici z Rosenfeldu popřána ještě řada let života muže, který se octl na vrcholu svého snažení. Řada let, po nichž přišel už jen zlom. Dne 14. V. 1810 zamřela ve věku 84 roků Císařova manželka Dorota, nezanechvši potomků. Císařovi přijali za vlastního synovce Hyacinta Císaře, který se po strýcově smrti stal roku 1828 dědicem domku od Dvorku kdysi vyčleněného se 16 jitry pozemku 12). Stárnoucí Císař prodal trhovou smlouvou z 31. VIII. 1815 Dvorek něp. 457 Františku Vincenci Prausovi, měšťanu a mlynáři v Rychnově n./Kn. s podmínkou schválení koupě c. k. poštovním úřadem. Za usedlost proti Kamennému mostu dostal Císař 27.000 zl. V inventáři přibyly další kočáry, poštovní a hospodářské zařízení. Císař si vymínil jen bezplatné užívání dvou místností v hořejším štoku Dvorka až do smrti 13).

Praus koupil už dříve v roce 1810 také dům čp. 3 na Novém náměstí a po koupi Dvorka hned sem přenesl poštovní úřad. Dum býval puvodně panský, patřil k zámku a sloužil jako ubytovna družiny nebo hostů při honech. Ještě vdova po druhém poštmistru Prausovi, Barbora, zde měla poslední soukromou poštu. Do přízemního okna se podávaly dopisy, za něž se platilo 1 1/2 kr., za peněžní dopis 3 kr. Depeše dopravovali pěší poslové za značný poplatek. Tak za 50 kr. nosil posel psaní do Černíkovic (1 1/4 hod. cesty), do Rokytnice za 1 zl. 20 kr. Za listovní dodávku platil příjemce 1 kr. Vrchnost, sídlící na zámku v Černíkovicích si posílala denně pro poštu do Rychnova n. Kn. a za tu službu platila paušál 12 sáhu dřeva.

Tak končí historie prvního rychnovského poštmistra Jana Václava Císaře šlechtice z Rosenfeldu, po němž se kromě vidimusu nobilitačního listu žádné jiné osobní památky nezachovaly, z doby první pošty pak jen část uniformy postihona v Muzeu Orlických hor v Rychnově n. Kn. Ba ani nevíme, kde a kdy první rychnovský poštmistr skončil své žití. Prý se na konci života zbláznil..... 14).

Poznámky:

1 Str. 3, pamětní kniha rychnovského poštovního úřadu byla za druhé světové války odvedena do některého ústředního archivu a je zatím nezvěstná, pátrání po ní v Poštovním muzeu v Praze a v Krajském archivu spojů zůstalo bezvýsledné.
2 Kouřil - Svoboda, Dějiny Rychnova nad Kněžnou, Rychnov n./Kn. 1924 , str. 227 a násl
OAr Rychnov n./Kn., MF Rychnov N./Kn., Prot. jud. 1. a 7. IX. 1795
3 OAr Rychnov n./Kn. MF Rychnov n./Kn., gruntovní kniha z let 1740 - 1774.
4 OAr Rychnov n./Kn., DF Rychnov n./Kn. - St. Dvořák, 979 - 20, karton 118
5 Stan. Dvořák, Příspěvek k vojenské historii Rychnova n./Kněž. - Posel z Podhoří, roč. 1936, č. 44 z 31. X. 1936
6 OAr Rychnov n./Kněž., MF Rychnov n./Kn., Sessio extraord. 14. / VIII. 1772
7 SÚAr Praha, Rychnov n./Kn., gruntovní kniha zelené barvy z let 1774 - 1789
8 Viz pozn. č. 7
9 OAr Rychnov n./Kn., MF Rychnov n./Kn., Ratsprotokoll pol. 31./I. 1816
10 SÚAr Praha, Saalbuch č. 268, fol. 64-69, ověřený opis v OAr Rychnov n./Kn.
11 OAr Rychnov n./Kn., MF Rychnov n./Kn. Prot. pol. 10./VII. 1801
12 OAr Rychnov n./Kn., MF Rychnov n./Kn., Ratsprot. in jud. 15. a 31./X. 1845
13 OAr Rychnov n./Kněž., MF Rychnov n./Kn., Grundbuch 1810 - 1823
14 OAr Rychnov n./Kn., DF 833/3, karton 106, kde v pozůstalosti po Dru Tom. Kouřilovi je v jeho výpisech "Z dějin Rychnova n./Kn." z r. 1909 zpráva: "Po odstoupení purkmistra Vaníčka zvolen Jan Václav Císař,... týž na konci života se zbláznil."

Ctirad Rakušan
POZŮSTALOST VÁCLAVA ELIÁŠE LENHARTA

Nelesnické veřejnosti je jméno Václava Eliáše Lenharta málo známé, ač má Lenhart jako autor první české vlastně německo-české knihy lesnické významné místo v naší kulturní historii.

Podrobný životopis Lenhartův, který byl do r. 1957 znám jen velmi kuse (1), jsem publikoval v časopise Historie a musejnictví, roč. 2 (XXX), str. 143 - 152. Lenhart se narodil v rodině myslivce dne 20. července 1744 v Bošovicích nedaleko Ždánic na Moravě (2) a po vyučení lesníkem působil od r. 1764 na různých panstvích knížete Liechtensteina (3). Od 1. července 1788 působil jako lesmistr a inspekční úředník v Kostelci n. Č. lesy, kde r. 1793 vydal vlastním nákladem německočeskou knihu s velmi dlouhým názvem "Zkušené naučení k velmi potřebnému již za našich časů osetí lesův....". Celá knížka osmerkového formátu je tištěna švabachem a má 260 stránek, z nichž str. 1 - 132 zaujímá text německý, str. 133 - 260 text český. Obsah obou částí je shodný.

Po životě naplněném prací podlehl Lenhart dne 1. května 1806 epidemii skvrnitého tyfu, zavlečené na Černokostelecko na podzim předcházejícího roku polskými vojáky (4). Lenhart byl pochován na kostelním hřbitově sv. Jana Křtitele v Kostelci n. Č. lesy. V r. 1835 byl hřbitov zrušen a Lenhartův hrob se nezachoval (17)

Nebude patrně pro čtenáře bez zajímavosti seznámit se s hmotnými poměry tohoto poměrně vysoce postaveného vrchnostenského úředníka a vynikajícího lesního odborníka, za něhož ve své době lesmistr Lenhart platil, a to jak se nám jeví z projednávání pozůstalosti (5).

Z pozůstalostních spisů se dozvídáme, že V. E. Lenhart byl dvakrát ženat, poprvé s Julií roz. Rudolfovou, zemřelou dne 8. ledna 1801 v Kostelci n. Č. lesy (6). Ještě týž rok se Lenhart znovu oženil s Františkou Riedrovou, vdovou po knížecím inspektoru Ignáci Riedrovi, zemřelém dne 16. května 1792 v Praze (7). Svatební smlouvu podepsali snoubenci 20. listopadu 1801. Na smlouvě je otištěna neznámá pečeť: ve zlatém poli vpravo hledící korunovaný gryf, levou nohou stojící na otevřené knize, v pravém rohu štítu pětilistá růže, na štítě turnajský helm s fafrnochy, jako klenot rostoucí jednoocasý lev, hledící vpravo. Pečeť je připojena u Lenhartova podpisu (8), ale Lenhart byl podle konduitní listiny poddaný knížete Liechtensteina.

Z Lenhartova manželství pocházelo pět dětí:
1. Václav, revírník v Lanžhotě na panství břeclavském (9)
2. Antonín, obroční písař v Kostelci n. Č. lesy
3. Jan František Fidel, myslivecký mládenec v Tehově na panství škvoreckém (10)

4. Anna, provdaná za Ignáce Pořezinského, vrchnostenského písaře na sousedním panství Radim
5. Terezie.

Děti Jan a Terezie byly v době otcovy smrti ještě nezletilé. Z druhého Lenhartova manželství nevzešly žádné děti.

Krátce po Lenhartově smrti byl pořízen soupis veškerého majetku z důvodu, že zemřelý nezanechal závěť a že podle již citované svatební smlouvy měl vdově připadnout dvojnásobek podílu, připadajícího na každé dítě.

Na hotovosti se našlo 570 zl. a 54 kr. Kromě toho z významnějších předmětů, representujících hmotnou úroveň vrchnostenského lesmistra, se uvádějí: zlaté hodinky s řetízkem a klíčkem, stříbrná tabatěrka, zlacené sloupkové hodiny, dlouhý šedý lovecký kabát se zeleným límcem a zlatým opaskem, šedý soukenný kabát s ozdobným opaskem, soukenná uniforma s vyšívaným kabátem a vestou, zlatem vyšívaný třapec k tesáku se zeleným hedvábným opaskem, černozlatý bandalír, dlouhý šedý kožich s kožišinou, uniforma "Diana" s vyšívaným límcem, šedá kapuce, dva šedé kabáty se zeleným límcem a nárameníky, zelená soukenná vesta, další vesta se žlutými květy, čtyři lovecké vesty, zlatem vyšívaný uniforemní klobouk s mašlí a lemováním, zlatem vyšívaná čabraka a další oděvní součástky, několik obrazů s převážně náboženskými náměty, obraz císařovny Marie Terezie a císaře Leopolda II., jedna brokovnice, dvě kulovnice, pár pistolí, dva lovecké tesáky, z toho jeden s bílým jílcem, druhý s nožem a vidličkou, lakovaná hůl s mosazným knoflíkem, sedla, řemení, lovecké vazby (sítě), fajansové nádobí a další.

Z knih je v pozůstalosti podchyceno 28 svazků díla La Fontainova, jen tři blíže nespecifikované knihy o lesnictví (jedna s názvem Versuche über die Holzwerth) a 16 dalších, blíže neuvedených knih. Podrobný soupis pozůstalosti obsahuje přes 400 položek a byl oceněn na 1947 zl. 32 kr.

Abych dokreslil kulturní prostředí, v němž Lenhart žil, uvádím, že týž znal i knihy z pozůstalosti Riedrovy, zejména Bandes Schuljahr über die Kinderzucht, Muratoriův spis o křesťanství, dílo Klopstockovo, Buffonovo dílo o přírodě, Büschingovy knihy Spezielle Naturgeschichte, Erdbeschreibung a Reisebeschreibung, filosofické spisy Mendelsohnovy aj.

I když Lenhartův příjem nebyl malý - podle dekretu, jímž byl k 1. dubnu 1790 jmenován lesmistrem, měl roční příjem 1500 zl., krmení a ustájení pro dva páry koní, deputát, akcidence a diety (11) - zdá se, že mu nestačil. Snad k tomu přispěla dlouho trvající choroba jeho první ženy Julie (12), snad i náklady, spojené s vydáním jeho knihy (13), zcela jistě však početná rodina, o kterou se po svém druhém sňatku musel starat (14). V Lenhartově pozůstalosti se objevuje řada kvitancí, dosvědčujících jeho finanční potíže. Tak 15. září 1800 si vypůjčil od úžického revírníka Josefa Brázdy 100 zl. na 5 % úrok, hned 2. prosince téhož roku znovu od něho dalších 70 zl. za stejných podmínek, 16. července 1803 od rumburského revírníka Antonína Reinische 200 zl. a 29. října téhož roku opět od revírníka Brázdy 100 zl. V době Lenhartovy smrti byly dluhy neuhrazené. Jeho věřiteli byli jeho bývalí kolegové z rumburského panství, kde Lenhart působil od r. 1788. Předmětem pozůstalostního řízení byl i účet českobrodského lékárníka Josefa Schumanna za léky, dodané den před Lenhartovou smrtí (15).

Lenhartova pozůstalost byla sice projednána 3. září 1807 (16), ale, jak plyne ze spisů, částky, které si Lenhart vypůjčil od svých kolegů, nebyly ještě r. 1810 vyrovnány. Dokonce ještě r. 1833 se černokostelecký soudní úřad dotazoval ústřední účtárny v Bučovicích na datum narození V. E. Lenharta, a to v souvislosti s uplatněním dědických nároků.

Životopisci zde vyvstává otázka, zda dosud žijí potomci autora první české lesnické knihy. Jen o synovi Václavovi víme, že působil v knížecích službách na Břeclavsku a r. 1837 zemřel ve Vídni. Co se stalo s ostatními, kteří jistě působili jako vrchnostenští zaměstnanci, nevíme. Podaří se nám někdy sledovat další osudy Lenhartových potomků?

Poznámky

1 Tobolka: Knihopis českých a slovenských tisků, díl II, část IV, (Praha 1948), str. 248
2 Křestní, oddací a úmrtní matrika pro obce Otnice, Bošovice, Lovčičky, Milešovice aj. sv. 1 (1698 - 1744), fol. 259 (St. archiv Brno)
3 Služební dráhu Lenhartovu zachycuje konduitní listina z r. 1790, uložená v archivu velkostatku Kostelec n. Č. lesy (Státní archiv Praha)

Matrika zemřelých pro Kostelec n. Č. lesy pro léta 1766 až 1828, fol. 158 b. - Příčinu smrti laskavě zpřesnil prof. MUDr. J. Čančík, vedoucí ústavu pro dějiny lékařství University Karlovy. Zprávu o epidemii skvrnitého tyfu zachycují spisy archivu Kostelec n. Č. lesy, politica, sign. VII-20/424-10.

5 Archiv velkostatku Kostelec n. Č. lesy, judicialia, 1806, sign. II-12-478.

6 Tamtéž, sign. II-4-247-2.

7 Tamtéž, sign. I-13-144.

8 Jako svědkové svatební smlouvu podepsali purkrabí Josef Prauss a vrchní Dominik Schauer, který připojil otisk svého pečetního prstenu s iniciálkami DvS a heslem "Videat qui vult".

9 Narodil se 7. XI. 1778 v Rumburku, zemřel 6. IV. 1837 ve Vídni.

10 Jan se narodil 2. VII. 1785 ve Studánce, okr. Rumburk.

11 Archiv Kostelec n. Č. lesy, Kniha dekretů pro panství Kostelec z let 1785 - 1800, fol. 82b až 84, sign. VI-17-146--1, B.I. 6.1075

12 Projednání pozůstalosti po Julii Lenhartové, archiv Kostelec n. Č. lesy, judicialia, sign. II-4-247-2. Na protokole o rozdělení pozůstalosti je jako svědek podepsána Františka Riedrová, vdova po inspektoru, pozdější druhá žena Lenhartova.

13 Lenhartovu knihu prodávala Krameriova "Česká expedice" za 45 kr. Viz K. Adámek: Z osmnáctého věku, II, str. 58, Praha 1912. Dnes patří Lenhartova kniha mezi vzácné tisky.

14 Lenhartova druhá žena Františka se jako vdova po Rublovi vdala 17. dubna 1790 za Ignáce Riedra, s nímž měla dceru Karlu, nar. 27. ledna 1791. Do manželství s Lenhartem přivedla děti z předcházejícího Rublova manželství, Josefu, nar. 1784, a Annu, nar. 1786.

15 Účtuje se za "China Decoct a China Extract" 3 zl. 48 kr. a 12 dávek bisamového prášku (Bisam-Pulver) 9 zl. a 12 kr. celkem 13 zl.

16 Projednání se zúčastnili vdova Františka Lenhartová, syn Antonín Lenhart a jako plnomocník dcery Anny, provdané Pořezinské, její manžel Ignác, který také zastupoval svého švagra Václava Lenharta. Další dvě děti, Jan a Terezie, byly v době projednání pozůstalosti nezletilé.

17 Václav Eliáš Lenhart má pomník u Jevan. Pozn. redakce

RŮZNÉ

Vlastivědná ročenka Okresního archivu Blansko 1972. - Blansko, ONV (1973). 112 s. Pravidelně vycházející regionálně zaměřená ročenka OAr v Blansku má jako vždy i v tomto ročníku řadu příspěvků genealogické povahy. Rubrika Jubilea - Nekrology - Výročí přináší opět řadu portrétů (pracovníci OAr Blansko Marie Kalová, František Smička a Antonín Hubáček, profesor matematiky a fyziky Otakar Maška, chirurg světového jména MUDr Jaroslav Bakeš, sběratel bezručian Kristian Fanta), co však zvláště zaujme rodopisce v tomto ročníku, jsou Blanenské listy o rodu. Pod tímto názvem zveřejňuje Ivan Štarha několik českých listů zachovacích a řádného na svět zplození vydaných purkmistrem a radou městečka Blanska a v úvodu k této edici vyzdvihuje je (na což bývá zapomínáno) jako velmi cenný doklad jazykový pro místní zvláštnosti.

VJS.

Rodopisný záznam Matyáše Žalkovského ze Žalkovic.

V pamětní síni vřesovského zámku (Vřesovice, o. Prostějov) nachází se "Bible česká" vytištěná v Norimberce v roce 1540. Kniha patřila původně Matyáši Žalkovskému ze Žalkovic, prokurátoru markrabství Moravského. Později se dostala do knihovny kláštera Hradiska u Olomouce, z níž po zrušení klášteru za Josefa II. koupil ji v dražbě tehdejší "pudmister" (purkmistr) vřesovský Longera.

Tak se dostala tato bible ze zámeckých síní do prosté vesnické chaloupky a zachována pro příští generace slouží dnes i jako rodopisný pramen. Matyáš Žalkovský měl třináct dětí, a v této biblj na zadní straně je dosud čitelný jeho zápis o narození dvou z nich. Tak čteme: "Léta páně 1566 ve čtvrtek po neděli Jubilate, to jest ten čtvrtek po sv. Stanislavu, Jiřík z Žalkovic syn můj mně se narodil po 24 hodině již po západu slunce, na znamení kozorožce, kterého mně Pán Bůh všemohoucí z milosti své svaté dáti ráčil s mou nejmilejší již druhou manželkou paní Evou z Hrádku. Pán Bůh z velikého milosrdenství svého svatého ráčí dáti, aby ke cti a chvále jeho svaté a nám rodičům ku potěšení na tomto světě živ byl." Jiřík byl osmým synem Matyášovým. Druhý zápis se týká dcery Markéty, narozené 1568 na den sv. Tří králů. Mat. Žalkovský zemřel r. 1590 a je pochován v kostele Dobromilicích.

Oldřich Kavan

Jan Skutil

GENEALOGIE A HERALDIKA VE VLASTIVĚDĚ MORAVSKÉ

Pod pojmem Vlastivěda moravská rozumíme rozsáhlé místopisecké kompendium, které bylo vydáno od r. 1896 až do přítomnosti Musejním spolkem v Brně. Svou prvou řadou se týkalo všeobecných dějin, přírodních poměrů a archeologie Moravy, kdežto druhou přinášelo popisy jednotlivých obcí podle někdejších soudních okresů. Bibliografii této pilné edice, na níž pracovalo několik moravských vědeckých generací, pořídil Rud. Fukal[1]; k všestrannému hodnocení směřuje 1. číslo Vlastivědného věstníku moravského (VVM) 1973 rubrikou Vlastivědné kroužky. V souboru několika referátů se však speciálně genealogii a heraldice pozornost nevěnuje, což chceme odčinit na tomto místě, neboť obě disciplíny, jak jsou v kompendiu zpracovány, zaslouží si hlubší pozornosti.

Při popisu jednotlivých obcí je věnována pozornost feudálním držitelům statků a panství, byli-li v daném městě nebo městečku usídleni, jsou přinášeny jejich rodokmeny i genealogické vývody, jsou podrobně vylíčeny jejich majetkoprávní vztahy; genealogická složka je však méně zastoupena v biografiích jednotlivých představitelů v době středověké nebo v raném novověku až na některé výjimky, např. Karla staršího ze Žerotína v případě Přerova. Heraldická stránka je ve Vlastivědě zastoupena jednak při popisech erbů těchto rodů, ale i při heraldice městské, obecní a církevní. Ve Vlastivědě moravské třeba rozlišovat celkem trojí redakční přístup, a to nejprve u svazků vyšlých zhruba do r. 1930, kdy byla vzorem Vlastivěda okresu brněnského z r. 1897 od Fr. A. Slavíka (1846-1919). V období let 1930 - 1948 byly uplatněny redakční principy Aug. Kratochvíla (1865-1946)[2], podle nichž byla souborně popisována panství jako základní jednotka na rozdíl od zásad Slavíkových, při nichž se základní důraz kladl na jednotlivou obec, a v důsledku toho se mnohé údaje, mimo jiné zejména genealogické, často překrývaly. Konečně třetí redakci třeba spatřovat ve Vlastivědách ze šedesátých let našeho věku.

Povšiměte si podrobněji, jak kompendium Vlastivědy moravské přispělo k celkovému vývoji moravské genealogie a heraldiky[3], při čemž základní pozornost věnujeme těm okresům, které přinášejí skutečné nové pohledy ve zpracování pramenného materiálu, a opomeneme záměrně ty, které se genealogickými a heraldickými otázkami zabývají jen všeobecně, povšechně.

Z pera Jana Kniese (1860-1937) pocházejí vlastivědy dvou moravských okresů, a to Blanska z r. 1902 a Boskovic z r. 1904[4]. U Blanského okresu kromě vyobrazených pečetí obcí (str. 31 a 32) je třeba ocenit navíc reprodukce erbů pánů z Černé Hory (str. 61), popisy jednotlivých černohorských obecních pečetí (str. 67) i jiných obcí, reprodukci znaku Protivy z Doubravice (str. 71), erby starší i mladší rodiny pánů z Holštejna (str. 80, 81) a Brandlův rodokmen pánů z Holštejna (str. 83), který byl v podstatě základem pro další genealogické bádání o této významné moravské středověké rodině[5]. U Jedovnic je popsáno podrobněji erbovní privilegium městečka podle opisu nepravé listiny z někdejšího obecního archívu (str. 95). Řada genealogických údajů je při popisu Nového hradu u Blanska a jeho dějin, úzce spjatých s pány z Boskovic (str. 135 a n./; zdá se, že nejpodrobnější jsou pro genealogii záznamy při popisu městečka Rájce nad Svitavou (nyní Rájec-Jestřebí), při nichž

bylo třeba hlouběji se vyrovnat s dějinami rodu Drnovských z Drnovic a zejména s osudy knížecí rodiny Salmů. Ve velmi pěkných reprodukcích přináší Knies Náhrobní kameny v lapidariu rájeckého kostela z doby Drnovských z Drnovic (str. 163) i opisy textu; erby náhrobních kamenů jsou dobře znatelné, jsou tu jednak erby Drnovských, jednak zástřizlovské lilie u těch příslušníků, kteří byli s nimi spřízněni. Zajímavý je rovněž Kniesem reprodukovaný opis pečeti obce Újezdu (dnes části Závisti) z r. 1776, která dnes již není dochována.

Rovněž Kniesův Boskovský okres přináší velmi mnoho cenných informací o genealogii a o heraldice především z Boskovic a Letovic; na str. 16 dokonce velmi šťastně reprodukované znaky majitelů boskovického panství, pánů z Boskovic, Ederů ze Šťávnice, rytířů ze Zástřizl morkovské linie, hrabat Ditrichštejnů a Mensdorfů Pouilly. Rovněž 26 reprodukcí obecních pečetí se nachází v úvodní všeobecné kapitolce před popisem jednotlivých obcí. Při dějinách a vlastních výkladech Boskovic je přiložena tabulka rozrodu pánů z Boskovic (za str. 40) sestavená podle Al. V. Šembery, V. Brandla a Aug. Sedláčka. Tato byla archaisována teprve tabulkou Pilnáčkovou v jeho Staromoravských rodech, i když ne vždy přesně. Poměrně dost přesně jsou zachyceny i osudy boskovické větve Zástřizlovců (podrobnější genealogický vývoj jsem sestavil v Boskovických listinách a listech, 1972).J. Knies přináší rovněž reprodukce z lapidaria v chrámu sv. Jakuba v Boskovicích (str. 51 a n.) z doby zástřizlovské. Z dalších obcí je věnováno v genealogii více pozornosti Letovicím, kde je sestavena přehledná rodopisná tabulka pánů z Letovic (str. 117) a přineseny jsou reprodukce lapidaria v chrámu sv. Prokopa v Letovicích, a to Adama z Lomnice (str. 123), pánů z Hardeka (str. 124-125), Jiříka Abštorfského z Vojenic (str. 126) aj. Rovněž městská letovická pečet odvozená od ostrve pánů z Ronova je u Kniese podrobněji popsána (str. 132) podle obecní pečeti z r. 1647; i když se zde vypisují osudy několika letovických cechů, v žádném z nich není zmínka o tom, že by některý z nich měl svoji vlastní pečeť, kromě soukeníků - tab. II č. 9; zato však je zde poznámka, že pekařský cech ztratil v roce 1702 svoje artykule.

Analogicky jako Jan Knies pracoval i Jan Tenora, autor Kunštátského okresu (1903) a Bystřického (nad Pernšt., 1907). Ve dvou tabulkách jsou přineseny reprodukce obecních pečetí (str. 16 a 17) u okresu Kunštátského, a to celkem z 12 obcí; je zde sestaven rodokmen pánů z Kunštátu pro nejstarší dobu (z let 1210-1415), je proveden podrobnější popis majetkoprávních vztahů jednotlivých členů rozrodu. Velmi čestně je při popisu Kunštátu zastoupena i cechovní heraldika městečka, přinášejí se reprodukce pečetí cechu řeznického, hrnčířského a obuvnického v Kunštátě spolu s pečetí městečka z let 1564 a 1578. - *Genealogické údaje jsou podány i při líčení místních dějin Křetína (str. 87 n.), Louky, kde stával kdysi významný hrad pánů rozrodu křídla, při Lysicích (str. 108 an.) s velmi přehledným rodokmenem pánů z Kunštátu lysické větve (str. 111) aj.*

Bystřický okres Tenorův nepřináší tabulku pečetí městeček a měst, zato však dokonale podané dějiny hradu Pernštejna (str. 155 a n.) s reprodukcemi řady erbů moravských feudálů, např. v sále spiklenců (str. 163) nebo při druhé bráně (str. 157), při vlastním vchodu do hradu (str. 156) a jinde.

Bylo by chybou domnívat se, že Vlastivěda moravská ve svých genealogických miscellaneích je zaměřena jen k feudálnímu rodopisu; i k občanskému rodopisu je v ní mnoho příspěvků, a to zejména tam, kde u jednotlivých obcí jsou zaznamenána jména nejstarších rodin obce. Pro rodokmen pánů z Perštejna je mnoho důležitých poznámek i v Hradnickém okrese od

V. Bartovského (1909, str. 119), dále v okrese Přerovském od Rud. Kreutze (1927) a v Prostějovském od V. Janouška (1938).

S osudy pánů z Kunštátu i pánů z Boskovic se stýkáme v řadě jiných okresů, zejména Kunštátští zřejmě patřili k nejrozvětvenější moravské šlechtické rodině, obdobně tomu bylo i s pány z Lomnice, o nichž se píše nejen v Tišnovském okrese z pera V.Oharky (1923), ale již i v předchozích Náměšťském a Velkomeziříčském okresech, z nichž prvý pochází od Frant. Dvorského (1908), kdežto druhý od Aug. Kratochvíla (1907).

Dvorského Náměšťský okres přináší rovněž velmi mnoho podrobností ke genealogii Žerotínů (str. 46 aj.),tabulky pánů z Lomnice a na Náměšti (str. 63, 68, 76), dále materiály k rodopisu Verdů z Verdenberka (str. 89), hrabat Haugviců na Náměšti (str. 95) a Březnických z Náchoda (str. 109), vyobrazení znaku rodu Venžíků z Osyn při výkladech o obci Kralicích (str. 199), známých svou českobratrskou biblí, též reprodukci znaku vladyk z Králic (str. 213) a rodokmene jejich (str. 226).
Ač byl Dvorský svou erudicí přírodovědec, přispěl moravské genealogii četnými cennými pracemi i v dalších okresech, které zpracoval buď sám nebo které spoluredigoval jako hlavní vedoucí redaktor. Svému rodnému městu, slovácké Strážnici, věnoval Strážnický okres (1914), který kromě etnografické stránky, jíž si autor všímal od mládí, má mnoho z krajové genealogie i heraldiky: na dvou tabulkách (str. 71 a 72) jsou reprodukovány pečeti celkem 15 obcí strážnického soudního okresu, mezi nimi Rohatce, Hroznové Lhoty, známé ze života Úprkova, Velké nad Veličkou, Znorov, Tvarožné Lhoty aj. Dvorský přináší samostatnou stať týkající se šlechtických osob, které jsou připomínány v době, kdy Strážnici drželi páni ze Žerotína (str. 134 a n.); samotným Žerotínům je věnováno velmi mnoho pozornosti. Dvorský přináší i reprodukci Petra II. z Kravař podle Paprockého Zrcadla (str. 154) a jeho dějiny Strážnice se podrobněji zabývají působením této rodiny ve městě jakož i vztahy pánů z Kravař k Boskovicům a k jiným feudálním rodinám (str. 173), mimo jiné i k jihočeským Rožmberkům (str. 179). Cenná je rodopisná tabulka pánů Žerotína na Strážnici (str. 265), v níž jsou zvlášť vyznačeni držitelé strážnického panství. Pro heraldiku je důležitá dvojí tabulka znaků některých šlechtických rodů, jejichž členové se zdržovali ve Strážnici (str. 266-267). Dvorský přináší velmi mnoho cenného genealogického a biografického materiálu též k rodině pánů z Magni (str. 268 an.) aj. Rovněž Třebícký okres (1906) od Fr. Dvorského je přínosný pro genealogii a heraldiku, všímá si Pernštejnů, Boskovických (str. 82 an.), Sedlnických z Choltic (str. 93), přináší dokonce reprodukci náhrobků rodiny Osovských z Doubravice v klášterní zahradě v Třebíči (str. 145), a jiné.

Velmi kladný vztah ke genealogii a heraldice měl i Dvorského nástupce ve vedení Vlastivědy moravské Aug. Kratochvíl. Jeho Velkomeziříčský okres (1907) přináší mnoho příspěvků k dosavadním znalostem o pánech z Lomnice, mimo jiné i reprodukci náhrobku Jana z Lomnice (-1515), zemského hajtmana moravského (str. 51), další poznatky k Berkům z Dubé a z Lipého (str. 62 - 65), ke Kaunicům, k pánům z Ugarte aj. K Zástřizelským přináší Kratochvíl materiál ve svém Židlochovském okrese (1910), též k Pernštejnům a k Žerotínům (str. 50), reprodukuje řadu rodinných erbů a opisů legend v lapidariu věže - zvonice v Židlochovicích (str. 72-75), z nichž mnohé se týkají tamního měšťanstva. Pro informovanost o osudech židlochovického panství v posledních dvou stoletích je instruktivním vývod někdejšího dynastického rodu (str. 61), pokud držel Židlochovice; zde se setkáváme i s Bezručovým markýzem Gérem, těšínským vévodou

Bedřichem, který dostal uděleno léno koruny České od Františka Josefa I. z moci českého krále. Pro cechovní heraldiku jsou doplňkem i reprodukce postavníků jednotlivých židlochovických cechů (str. 85-86).

Pilným spolupracovníkem Vlastivědy moravské byl i Jan Tiray, někdejší ředitel měšťanské školy v Telči a později též okresní školní inspektor, který ve svém Teleckém okrese (1913) (1913) sestavil cenný rodokmen pánů z Hradce a na Telči (str. 16-17); jejich správě panství věnoval velmi důkladnou pozornost (str. 102 an.). V tomto svazku najdeme též erb kláštera v Nové Říši. V Dačickém okrese téhož autora (1925) je vypracován rodokmen pánů z Hradce na Bílkově-Dačicích (str. 44) i Krajířů z Krajku a na Dačicích (str. 45) a rozrod Koňasů z Vydří se sídlem na Vydří (ke str. 224). Ve Slavonickém okrese, který je již posthumní Tirayovou prací (1926), je v souvislosti s dějinami Slavonic přikročeno k sestavení rodokmene Slavatů (str. 48); jsou zde reprodukovány osobní pečeti Jindřicha a Adama II. z Hradce (str. 41) a náhrobek Jana Hodějovského z Hodějova v kostele v Českém Rudolci (str. 211).

K nejplodnějším přispěvatelům Vlastivědy moravské patřil František Václav Peřinka (1878-1949), autor osmi svazků. Jaroslavský okres (1905), patřící k jeho prvým pracím, je doprovázen reprodukcemi obecních pečetí (str. 16). Ve Valašskoklobuckém okrese z téhož roku přináší obecních pečetí nepoměrně více (str. 34-35), dále pečeti cechovní (str. 65), soukenického cechu v Kloboukách, obuvnického v Brumové, krejčířského v Kloboucích, řeznického a koželužského tamtéž. Vranovský okres Peřinkův (1906) v souvislosti s dějinami okresního městečka líčí osudy pánů z Lichtenburka (str. 52, 85 n.), Ditrichštejnů v souvislosti s Vranovem (str. 55), Kunštátských (str. 93) aj. - Ve Vizovském okrese (1907) je rovněž mnoho příspěvků k pánům Kunštátským, k pánům z Ludanic a jiným. Vyvrcholení genealogických zájmů Peřinkových vidíme v Kroměřížském okrese (1911), kde při topografii Kroměříže bylo možno věnovat pozornost řadě čelných moravských rodin; připomeňme např. líčení biskupského dvora Stanislava Pavlovského (str. 185) se silným nepotismem, na němž žil i Bartoloměj Paprocký z Hlohol (str. 185), zakladatel moravské genealogie. Peřinka reprodukuje kroměřížské pečeti města (str. 253) i cechů (str. 257), ševcovského, krejčovského, hrnčířského, truhlářského, sklenářského a soustružnického, mydlářského, řeznického, ostrostřelců, ševcovských tovaryšů, mlynářského, zámečnického, kožešnického a tovaryšů truhlářských, sklenářských a soustružnických. Ve II. svazku téhož okresu je věnováno dost pozornosti pánům z Benešova a z Kvasic (str. 423), je zde sestaven rodokmen kvasické větve Benešoviců (str. 426), reprodukován znak: Molů z Modřelic (str. 431), Miňovských z Lazníku (str. 470). Kojetínský okres (1930) Peřinkův je prvý, který se soustřeďuje na souborný popis panství, nikoli jednotlivých obcí. Ve Zdouneckém okrese Peřinkově (1910) věnuje se pozornost některým drobným místním rodinám, např. vladykům ze Slezan (str. 323)

E. Domluvil je autor Valašskomeziříčského okresu (1914), v němž genealoga zaujme líčení Meziříčí za Žerotínů (str. 182), jež je opositem důkladných popisů obecní a městské správy, čímž toto dílo především vyniká.

Z ostatních svazků Moravské vlastivědy je třeba připomenout posthumní práci V. Oharka Tišnovský okres (1923), vynikající především popisem genealogie pánů Lomnických v souvislosti s popisem Lomnice. Důležité pro naše obory jsou i mnohé kapitoly v jiných svazcích, např. v Hlavinkově a Noháčově Hodonském okrese (1926) se píše o Kunštátech (str. 77), o pánech z Lipého (str. 87) a o Illyesházyovcích (str. 92); moderního rodopisce a histo-

rika osídlení zaujme v líčení dějin Čejče (str. 142) historie jeho znovuobnovení a osídlení francouzskými obyvateli v polovině 18. stol. Kloubucký okres K.J. Bukovanského (1909) všímá si Oppersdorfů (str. 83) a pánů z Klobouk. Kramolišův Rožnovský okres (1907) přináší reprodukce některých znaků moravských rodů, např. pánů z Kravař (str. 70), ze Sovince (str. 72), z Cimburka (str. 72), ze sv. Jiří a z Pezinku (str. 75), při čemž se popisuje i činnost jejich některých představitelů. Hosákův Hustopečský okres (1924) všímá si městské heraldiky, např. Velkých Pavlovic aj. (str. 135), Turkovo Fulnecko (1940) majitelů panství fulneckého do vymření pánů z Kravař 1434) i jiných drobných feudálů pozdějších. Nejrozsáhlejší svazek Vlastivědy moravské Novoměstský okres (1948) od F.J. Svobody z doby před započetím zpracovávání vlastivěd v kolektivních redakcích přináší mnoho detailních pozorností zejména místní drobné šlechtě a úřednictvu, např. kromě jiných i Konáčům z Hodišťkova. A tak by bylo možno pokračovat dále ve vyčíslování jednotlivých svazků, a v každém z nich bychom nalezli velmi mnoho zajímavých a důležitých příspěvků genealogických i historicko-heraldických.

Z podaných informací je vidět, jak velmi mnoho důležitých zpráv je zpracováno v jednotlivých svazcích Vlastivědy moravské, takže je třeba, aby při nejbližší příležitosti byl buďto k celé vlastivědě sestaven genealogickoheraldický rejstřík, nebo aby byla vyexcerpována souborně pro účely genealogického moravského slovníku.

Poznámky :

1. Rudolf Fukal, Přehled vydavatelské činnosti Musejního spolku v Brně. Sb. Rodné zemi 1958, str. 485-486. Srov. i stať mého otce Josefa Skutila, Vlastivědný program Musejního spolku v Brně. Zpráva o činnosti Musejního spolku v Brně, vydavatele Moravské vlastivědy, za válečná léta 1940-1945. Příloha k 1.č. VVM 1946, str. XXIX-XXXIV.
2. Fr. Slabý, Msgre Augustin Kratochvíl. Příloha k 1.č. VVM 1946, str. XXII-XXV.
3. Srov. moji stať Genealogie na Moravě. Listy Genealogické a heraldické společnosti, č. 20, Praha 1972, str. 23-25.
4. Vlastivěda moravská. II. Místopis Moravy. Jan Knies, Blanský okres, 1902, 210 str. týž, Beskovský okres 1904, 226 str.
5. Věra Bednářová, Z dějin hradu Holštejna. VVM 11, 1956, str. 113-131.

OPRAVA

Oprava do č. 23 GH-Listů: Sedlák: Příspěvek k rodopisu ....

Na str. 10 mezi 12. a 14. řádkem h. sl. vypadl tiskárně řádek následujícího znění: ... velmi pravděpodobný rok smrti písaře a uživatele ....; na str. 11. v 7. a 8. řádku je správné znění: ... a jen 52 loktů pražských šlo na jeden provazec; na str. 21 před zápisem č. 5 ku: Secundo Nicolai HXI doplňte předpokl. časový údaj: Julius - September 1398; opravte letopočty: na str. 9 poslední řádek pr. sl. - 1462; na str. 12 předposl. ř. l. sl. - 1454; na str. 18 šestý ř. pr. sl.: 1453 a konečně na str. 20 v zápisu č. 2 - MCCCC XVI; na str. 10 v zápisu č. 2 změňte slovo: polúvože na polúvozě.

Redakce

Autor článku dodává, že neměl k dispozici studie lounského archiváře Dr. Bořivoje Lůžka, který pro ně využil některé údaje vídeňského rukopisu č. 3454, a to podle fotokopie (z let př. 1900) uložené v Okresním archivu v Lounech.

Chce-li kdo říkat pšenici Ceres, a moři raději Neptun, nechme ho při tom. Lukrecius

Čtenáře může získat jen ten, kdo mu rozumí.

Viktor Genttner

MAPA ÚZEMÍ DRŽENÝCH HABSBURKY V LETECH 1526 - 1918

Nezřídka se objeví v genealogických rozrodech a vývodech přistěhovalec ze zemí mimo Čechy či Moravu. Jedná se pak badateli o rozhodnutí, zda byl skutečně cizincem, nebo zda se přestěhoval v rámci habsburského územního aglomerátu. Za těch 392 let vlády rakouského habsburského rodu nad českými zeměmi vystřídalo se mnoho různých zemí v jejich rukou. Některé v této aglomeraci byly jen krátce, jiné déle nebo trvale. Musíme brát v úvahu ale i to, že několik drobných území zahrnovali Habsburkové do výčtu svých titulů pro případný dědický nápad, nikoliv tedy dle faktického držení.

Přechody obyvatel ze zemí spojených osobou panovníka do zemí druhých nebyly řídké, i když se přesídlení často dělo pro rozdrobenost polohy přes území jiných vlád.

K získání orientačního přehledu o územích, kterým vládli rakouští Habsburkové, slouží mapa přiložená tomuto sešitu GH - Listů. Na mapě jsou vyznačena silným orámováním panství, jež patřila habsburskému aglomerátu v roce 1526, kdy po staletém usilování získali Habsburkové trvale země koruny české a mohli se rozhodnout, že nadále budou postupně vyklízet své rozptýlené pozice v jižním Německu (Vorderösterreich) a budovat cestou menšího odporu finální rozlehlou a arondovanou říši ve střední Evropě.

Za dobu 400 let to bylo mnoho změn. Na mapě jsou vyznačeny roky mezi nimiž trvalo přičlenění území pod společnou vládu. Území, která zůstala v monarchii do roku 1918 mají letopočty přičlenění a rok 1918 je nahrazen slovem 'od' a ta území, která byla oddělena od původní skupiny zemí z roku 1526 mají nahrazen rok 1526 slovem 'do' s letopočtem ztráty. Období zimního krále a někde i období napoleonských válek nebylo zvlášť vyčíslováno pro přechodnost stavu.

Soupis zemí při tomto článku je podán v pořadí (- třídění), při jehož sestavování byl brán zřetel na titul císaře a krále Františka II. (I.) před napoleonskými válkami a po nich a také na velký znak císaře rakouského z r. 1836.

Pro malé rozměry mapy musí býti některá malá území označena jen písmeny nebo čísly. V soupisu zemí při článku jsou tyto značky uvedeny a při mapě je význam značek zvlášť vysvětlen.

Závěrem si připomeňme, že mapa má sloužit jen grafickému znázornění rozložení růstu moc habsburského rodu; tedy jen jako orientační pomůcka. Při bližších analyzách jmen o. patřících do jednotlivých území musí se badatel uchýlit k dalším (podrobným) pramenům a mapám.

SEZNAM ÚZEMÍ (podle třídění)
(u malých území jsou na mapě místo názvů předřazeny značky.)

000 Země koruny Německé

010 Panství knížete Švábského (Vorderösterreich do 1805)

C 011a Zemské fojtství Schwaben
B 011 Markrabství Burgau
N 012 Lanckrabství Nellenburg
H 013 Hrabství Hohenberg
29 014 Panství Breisgau (do 1648, pak 1765 - 1805)
O 015 Panství Ortenau (1765 - 1805)
G 016 Immediátní město Günzburg
E 017 Město Ehingen s vrchním úřadem
R 018 Město Horb s vrchním úřadem
V 019 Město Vaihingen s vrchním úřadem

W 020 Vévodství Würtemberg (1520 - 1534)

FA 030 Hrabství Falkenstein (1724 - 1801)

040 Panství v Elsasku (do 1648)
D 041 Lanckrabství Sundgau (Hor. Elsasko)
F 042 Zemské fojtství Hagenau
M 043 Město Milhúzy (Mühlhausen)
L 044 město Thann

100 Země koruny Uherské

110 Království Uherské

10 111 Rakouské Uhry
112 Střední Uhry (turecký pašalik 1541 - 1686)
113 Temešský banát (turecký pašalik 1552 - 1718)
27 114 Spišsko (Zips, zástava Polsku 1412 - 1772)

120 Království Chorvatské

43 121 Corpus separatum Rjeka (Fiume, mimo Napoleonskou éru 1809 - 1814)

130 Království Slavonské (Slovanské, od 1699)

140 Velkoknížetství Sedmihradské (od 1687)

200 Dědičné země alpské (Zisleithanien)

210 Arcivév. Dolnorakouské (Unter der Enns)

220 Arcivév. Hornorakouské (Ob der Enns)

221 Horní Rakousy
40 222 Hausruckviertel (mimo 1805 - 1815)
1 223 Inská čtvrt (Innviertel 1778-1805, pak 1815)

230 Sekularisovaná území církevní v habsburských zemích (od 1803, resp. 1805)

7 231 Knížetství bisk. Pasovského (1803 - 1805)
5 232 Arcivév. arcib. Solnohradského (mimo 1809 - 1815)
2 233 Proboštství Berchtesgadenské (1805-1809)
6 234 Část kníž. bisk. Freisingenského
8 235 Část kníž. bisk. Bamberského
236 Drobné části bisk. Augšpurského

240 Vévodství Štýrské (Steiermark)

250 Pokněžněné hrabství Tyrolské

251 Tyroly (mimo 1625-1665 a mimo 1806-1815)
30 252 Pustertal (mimo 1625-1665 a mimo 1806-1815)
4 253 Kníž. bisk. Brixenské (od 1803)
3 254 Kníž. bisk. Tridentské (1803-1805 a od 1814)
9 255 Pohraniční území tyrolské (Welsche Konfinien, Vlašské končiny)

260 Vorarlberg

A 261 Vorarlberg (mimo 1805 - 1814)
K 262 Hrabství (Montfort-) Tettnang (1783-1805)
263 Hrabství (Montfort-) Feldkirch
32 264 Panství (Montfort-) Bregenz
265 Hrabství Sonnenberg
266 Město Feldkirch
267 Hrabství Hohenems (od 1765)
268 Rychta Dornbirn
269 Bregenzerwald
S 269a Území Walgau-Montafon

300 <u>Země koruny České</u>

310 Království České

311 Čechy
25 312 Hrabství Kladské (Glatz, do 1742)
313 Zahradniční léna: Loketsko (Elbogen), Chebsko (Egerland) a Ašsko (Ascher Ländchen) od 18. stol. prakticky a od 1805 smluvně součást král. Českého

33 314 Ostatní zahr. léna v Sasku, Míšensku, Vogtlandu *), Falci s Bavorsku odpadající spočátku rychle, pak některá až do 1805, resp. 1815.**)

320 Markrabství Moravské

321 Morava
OP 322 Vévodství Opavské
TE 323 Vévodství Krnovské (k Těšínsku od 1742)

330 Vévodství Slezské (do 1742)

21 331 Vévodství Zahaňské (Sagan, 1547 - 1635)
23 332 Vévodství Lehnické (Liegnitz, 1675 - 1742)
24 333 Vévodství Břežské (Brieg, 1675 - 1742)
22 334 Vévodství Olavské (Wohlau, 1675 - 1742)
TE 335 Vévodství Těšínské (spolu s částí Nisska od r. 1742)

340 Markrabství Lužické (Lausitz)

341 Budyšínsko (do 1831)
342 Zhořelecko (Görlitz, do 1815)
343 Lužice (též Dolní do 1815)
28 344 Město Swiebobzin (Schwiebus, 1526 - 1686, 1695 - 1742)

400 Jižní državy pod ústřední vládou

PÚ 410 Vojenské pohraničí (Militärgrenze. Pás proti turecké expansi zřízený postupně od Adriatického moře k Sedmihradsku)

411 VP chorvatské se svob. městem Karlovacem (Karlstadt, od 1578)
412 VP varaždínsko-banátské (od 1718)
413 VP slavonské (od 1699)
414 VP szekelsko-valašské (sedmihradské od 1764)
34 415 Město Ršava (Orsova, 1688-1691, 1718-1739, 1878-1918)

420 Malá Valachie (krátce 1688, pak 1718-1739)

430 Severní Srbsko (1718-1739)

440 Bosna a Hercegovina (od 1878)

500 Země dědictví španělského ***)

510 Rakouské Nizozemí (1713 - 1797, 1814 - 1815)

*) Viz též článek o Vogtlandu v GH - Listech, č. 19
**) Jejich soupis podává mapa Země koruny České roku 1400 v OSIN VI (heslo Čechy)
***) Zde viz např. přivedení zkušených valonských vlnařů do Trauttmannsdorfské manufaktury v Kladrubech n.L. (GH - Listy č. 8)

511 Vévodství Brabantské (Burgundské)
512 Vévodství Limburské
513 Vévodství Lucemburské
514 Církevní knížectví Lutyšské
515 Pokněžněné hrabství Flanderské
516 Pokněžněné hrabství Hennegavské
517 Hrabství Namurské (spolu s městy Philippeville - P a Marienburg -U)
518 Panství Mecheln
J 519 Vévodství Geldern
520 Knížectví Charleville
521 Markrabství Pont-a-Mousson

530 Španělské země v Italii

531 Král. obojí Sicilie vč. vévod. Barra a vévodství Kalabrie (1714 - 1735)
532 Ostrov Sardinie (1714 - 1720)

540 Rakouské Lombardsko (od 1815 král. Lombardsko-Benátské s městy Pavia, Anghiera, Bobbio, Cremona, Vigevano aj.)

541 Vévodství Milánské (1714-1796, 1814-1859)
542 Vévodství Mantua (1708-1797, 1814-1866)
543 Benátsko s Friaulem (1797-1805, 1815-1866)

600 Říšské immediátní země hornoitalské

610 Velkovévodství Toskánské (1735-1801, 1815-1859)

12 611 Knížetství Piombino (1812 - 1859)
SP 612 Stato degli Presidi (dříve k Neapoli, 1815-1859)
613 Ostrov Elba (1815 - 1859)
614 Vévodství Lucca (1847 - 1859)

620 [Vévodství Modena a Reggio (Este, 1814-1859)]

630 Vévodství Parma (1735 - 1748)

640 Vévodství Piacenza (v ploše Parmy, viz 630)

GU 650 Vévodství Guastalla (1735 - 1748)

660 Vévodství Sabbionetta a Bozzolo (v ploše Mantuy, 1746 - 1797)

670 [Vévodství Montferrat (Gonzaga, 1703 - 1805, 1814 - 1859)]

700 Země jihoslovanské

710 Království Illyrské (zorganisováno 1815)

711 Vévodství Korutanské (Kärnten)
712 Vévodství Kraňské (Krain, obsahuje území s hist. názvem Vindická marka - Windische Mark, s výjimkou let 1809-1813)
713 Markrabství Istrijské (1797-1805 a od 1813) 1815)
Y 714 Pokněžněné hrabství Gradiška (Gradisca) s částí vév. Friaul (1717-1809, od
Z 715 Pokněžněné hrabství Gorice (Görz) s částí vév. Friaul (do 1809 a od 1815)
T 716 Říšské immediátní město Terst (Trieste, do 1799 a od 1813)

720 Království Dalmatské (1797 - 1805 a od 1815)

721 Vévodství Zadarské (Zara)
41 722 Vévodství Dubrovnické (Ragusa)
42 723 Město Kotor (Cattaro)
44 724 Spičsko (Spici, Spizza, od 1879)

800 Země polské

810 Království Haličské (Galizien, od 1772)

811 Knížetství Vladiměř (Lodomerien, od 1772)
26 812 Svobodný stát Krakov (od 1846)
31 813 Vévodství Osvětimské (Auschwitz) a Zátorské (od 1773)
814 Západní Halič (Malopolsko, 1795 - 1812)
815 Zamość (1772 - 1809)

820 Vévodství Bukovina (od 1775)

ZPRÁVY VÝBORU GHSP

Na pravidelných pondělníčcích v pražské klubovně přednášeli v měsíci září dva archiváři, a to Zdeněk Bičík z Pardubic a Dr. Jar. Hons ze zemědělsko-lesnického oddělení StÚAr v Praze na Těšnově. Archivář Zd. Bičík popisoval posluchačům dne 10. září obsah Státního archivu Východočeského kraje v Zámrsku (o. Ústí n./Orl.), který vznikl roku 1960 sloučením státních archivů zrušených krajů, Hradeckého v Kuksu a Pardubického v Novém Studenci u Chotěboře. Nově vytvořený archiv představuje nesourodý celek, jehož materiály pocházejí zhruba z historických krajů Hradeckého, Chrudimského, z větší části Čáslavského a navíc na severu ze Semilska, Turnovska a oblasti kolem Vysokého n./Jiz. Protože šlo o přednášku určenou především pro genealogy, zaměřil se přednášející v dalším nejprve na popis matrik, jejichž fond představuje 7515 knih, uložených v depositáři v Pardubicích, kde je také studovna zámrského archivu. Druhý genealogický pramen, o němž přednášející hovořil, pozemkové knihy a ostatní materiály původem z vrchnostenských kanceláří, je uložen v Zámrsku, a je možnost studovat tyto materiály buď přímo na místě nebo je nechat dopravit do studovny v Pardubicích.

Pobočka zámrského archivu v Kuksu nemá pro genealogy zvláštní význam, protože tu jsou ukládány především novodobé materiály. Instruktivní přednáška Zd. Bičíka měla živý ohlas a vyvolala řadu dotazů.

Na druhém zářijovém pondělníčku dne 24. IX. přednášel Dr Jar. Hons o dějinách zemědělské výroby ve vztahu ke genealogii. Přednášejícímu šlo o to, aby ukázal závislost na počtu obyvatelstva v určité vesnici na úživnosti z jejího půdního fondu. K tomu účelu vyšel z doby po třicetileté válce, kdy byly vylidněné vesnice nově osazovány a kdy také docházelo k návratu z měst na venkov. Postupnými populačními přírůstky doplnil se počet obyvatel na vesnicích na stav, který odpovídal určité intensitě zemědělské výroby. Jak významné je znát tuto intensitu v určité době, ukazuje např. spotřeba žitné mouky. Dá se odhadnout, že jedna osoba spotřebovala denně 1 kg chleba, a tudíž že v chlebu spotřebovala 5,3 korce žita z jedné úrody Jestliže pak vesnice produkovala např. 500 korců žita, nemohla uživit víc než 80 - 90 obyvatel. Jakmile populační přírůstek přesáhl mez produktivnosti vesnice, vytvářely se přebytky obyvatelstva, které nyní vytvořily zpětný proud do měst s rostoucím průmyslem. Tato schopnost měst absorbovat vesnické populační přebytky skončila však náhle ve třetí čtvrtině 18. století, na vesnicích rostl v důsledku toho počet bezzemků, zcela odkázaných na nádenickou práci, a tím nastala kolem r. 1770 nutnost intensifikace polního hospodářství a zvyšování půdního fondu potahováním lad a částí pastvin do orebního plánu. To je přibližně stav do doby vzniku Josefského katastru, jehož hospodářské údaje možno směle posunovat až o 200 či 300 let nazpět. Na počátku 19. stol. se však už obraz úživnosti ve vesnicích podstatně mění, mimo jiné též z důvodu stále zvětšovaného pěstování brambor. Vysoce zajímavá přednáška Dra Honse byla přímou výzvou, aby se rodopisci při svých studiích věnovali i těmto otázkám.

Ve dnech 14. - 16. září 1973 se konala první společná schůzka moravských a českých členů GHSP. Obě skupiny v autobusech z Prahy a Brna se sjely dne 14. září takřka současně krátce před desátou hodinou na náměstí v Jindřichově Hradci a kolem pivovaru, v němž vařil pivo otec Bedřicha Smetany, se odebraly do zámku. Tu jim byl průvodcem člen GHSP p. Václav Veselý, který je provedl nejen komnatami nového paláce a rondelem (zahradním altánem) v hradní zahrádce, nýbrž zavedl je i do síně v raně gotickém traktu s nástěnnou malbou z r. 1338 s výjevy ze svatojiřské legendy a pozdějším heraldickým vlysem, dále do kaple sv. Ducha, zabírající obě patra téhož traktu, do kapličky Bílé paní zasvěcené P. Marii v pozdně gotickém traktu při hlavní věži i do soudní síně v témže traktu a do černé kuchyně pod ní, kde vařili krupičnou kaši. Na další cestě zastavily oba autobusy ve Stráži nad Nežárkou, kde dosud kovaná mřížová vrata s iniciálkami ED dosvědčují, že barokní zámek za nimi s válcovou věží s břitem jako jediným zbytkem někdejšího hradu patřil Emě Destinové. Přes Novou řeku kolem rybníků Nového a Starého Vdovce dojela výprava do Třeboně, kde si po obědě prohlédla zámek s hodovní a erbovní síní v západním křídle. Cestou pro hrázi rybníka Světa došli účastníci zájezdu ke Schwarzenberské hrobce, pseudogotické centrální kapli s věží podle plánů J. Schmidta a Deworetzkého z let 1874 - 77, již si také prohlédli v její svrchní i spodní části. Za prvního soumraku stačil pak ještě čas projít si trocnovský areál okružní cestou od základů rodného statku Jana Žižky k jeho pomníku, odtud k místu, kde stával Žižkův dub, a na zpáteční cestě k zbytkům dvorce Žižkova strýce Mikše. Po oba další dny byl východiskem Vyšší Brod, kde byla výprava ubytována. Druhý den prohlédla si pražská skupina bývalý cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě s raně gotickým kostelem Nanebevzetí Panny Marie, kapitulní síní z téže doby a zvláště pak s proslulou klášterní knihovnou. Brněnská skupina prohlédla si mezitím hrad Rožmberk, a obě skupiny odjely potom společně do Českého Krumlova, kde jim byl po celý den obětavým vůdcem člen GHSP p. Vojtěch Losenický. První prohlídkou byla návštěva zámecké eggenberské knihovny, jinak nepřístupné, jejíž shlédnutí bylo umožněno laskavostí vedoucího Státního archivu v Českém Krumlově p. Jiřího Zálohy. Týž po odborném výkladu o obsahu knihovny vedl výpravu městem do gotického kostela sv. Víta, kde rovněž podal odborný výklad a upozornil na nejvzácnější památky i náhrobek Viléma z Rožmberka a Anny Badenské a tzv. malou schwarzenberskou hrobku, kde byla ukládána srdce zemřelých členů rodu. Po obědě následovala prohlídka krumlovského hradu a k němu přilehlého parku s otáčivým hledištěm letního divadla. Jen na skok mohli pak ještě vedoucí zájezdu navštívit člena GHSP a emeritního archiváře českokrumlovského p. prof. Navrátila, aby mu tlumočili své pozdravy a popřáli mu zdraví do dalších let. Na zpáteční cestě do Vyššího Brodu již v podvečeru byla ještě podniknuta procházka kolem balvany zasutého řečiště Vltavy k Čertově stěně, státní přírodní rezervaci s polem obrovitých žulových balvanů z rozpadlých skal, zdroji inspirace Elišky Krásnohorské a Bedřicha Smetany k opeře téhož názvu. Večer tohoto druhého dne sesedli se pražští a brněnští členové GHSP k družné besedě, na níž při dobré náladě a dobrém vínu střídavě se zpívaly české a moravské lidové písně a byly vzpomínány příklady působení

Moravanů v Čechách a Čechů na Moravě. Na tomto vskutku srdečném a milém posezení padla také první zmínka o tom, že Češi musí Moravanům jejich návštěvu co nejdříve oplatit, a tak jako Češi ukázali Moravanům z Brna nesnadno dostupný kout jižních Čech, Brňané zas ukáží Čechům jižní Moravu s je jími stavebními památkami a vinicemi.

Třetí den vystřídaly se česká a moravská skupina v prohlídkách hradu Rožmberka a kláštera ve Vyšším Brodě a jely pak společně podél Lipenského jezera až do Horní Plané, kde navštívily rodný domek básníka tohoto kraje Adalberta Stiftera, jehož některé romány jsou přeloženy i do češtiny. Cestou mohlo být upozorněno na zříceninu Vítkova hrádku, jenž se své tisícimetrové výše shlíží do vod přehrady. Přes Hořice v Pošumaví s kamenným pranýřem na náměstí a přes Český Krumlov dojel konečně zájezd do Zlaté Koruny, kde po obědě byla prohlídka bývalého cisterciáckého kláštera, založeného r. 1263 Přemyslem Otakarem II. jako hráz proti rozpínavé moci Vítkovců. Vynikající klášterní kostel Nanebevzetí P. Marie z doby gotické, ambit kolem rajského dvora, kapitulní síň z doby kolem r. 1290, to vše bylo důstojným závěrem společného zájezdu, po němž následovalo již jen rozloučení. Od bývalého kláštera odjížděla brněnská skupina na České Budějovice, kdežto pražská skupina se dala silnicí na Kremži, aby se na cestě do Písku ještě zastavila pod majestátní Kletí v divoké samotě osady Kuklov. Nepatrné zbytky královského hradu Kuklvejtu v lese na skalním útesu, který byl založen Jetřichem biskupem Mindenským okolo r. 1357 a zničen Rožmberky r. 1395, a nebi žalující zdi pustého kostela, při němž měli v 16. stol. konvent sv. Ondřeje zákonníci řádu sv. Františka de Paula; to byly poslední záběry jedinečného filmu, který se po tři dny odvíjel před očima účastníků jihočeského zájezdu.

Tradiční podzimní zájezd na ukončení sezony do okolí Prahy, pořádaný dne 6. října, vedl tentokráte na sever od Prahy a navazoval záměrně na návštěvu pamětních síní Bedřicha Smetany v Benátkách n./Jiz. a v Jabkenicích při zájezdu do Žerčic i na návštěvu Jindřichova Hradce, kde Smetanův otec František také sládkoval. Když za poledne seděli jeho účastníci v Zámecké vinárně na Mělníce a shlíželi do sluncem ozářené krajiny s lehkým oparem podzimních mlh, měli už za sebou podstatnou část programu, z něhož první zastávkou byly Panenské Břežany. Autobus zastavil před dnešním domovem duchodců, tzv. horním zámkem barokního slohu z 1. poloviny 18. stol. a s architektonicky řešenou zahradou s barokními sochami. V této zahradě bylo cílem shlédnout kapli sv. Anny, vynikající centrální architekturu Giov. Santiniho z let 1705 - 1707 na půdorysu šestiúhelníka, symetricky doplněného třemi věžovitými přístavky, takže výsledný vjem ojedinělého díla se vznosnou kupolí činí dojem trojboké stavby. Odtud odjeli účastníci zájezdu do Dolínku, kde shlédli rodný domek Vítězslava Hálka a jeho pomník od J. Vobořila z r. 1885. Rodný domek původem z 18. stol. je dnes velmi vhodně využit z části pro místní obecní knihovu a z části na Hálkovu pamětní síň. A stačilo opět jen popjet a už tu byla Odolená Voda s jezuitským kostelem sv. Klimenta, dílem K. I. Dienzenhofera z let 1733-35. Poměrně dosti hmotná stavba na pudorysu oválu, k němuž jsou napříč přikomponovány menší ovály presbytáře a kruchty, má uvnitř na klenbách fresky od řádového bratra J. Kubena, v presbytáři na téma svržení sv. Klimenta do moře a v lodi na téma oslavy sv. Klimenta. Zvláště tato freska zaujala pozornost návštěvníků, neboť tu je i obraz pražského Klementina, řádového sídla, k němuž Odolená Voda patřila. Většinu dopoledního času zabrala však prohlídka Obříství, nejprve dvorce Lamberka v přidružené obci Semelkovicích, odkud pocházela druhá manželka Bedřicha Smetany Betina Ferdinandiová, dcera ředitele obříštevského panství. Sem do tohoto dvorce, před nímž stojí mramorová busta Mistra od Boh. Kafky z r. 1924, Smetana dojížděl po 21 let před přesídlením k dceři do Jabkenic a tu anebo v zahradním altánu s výhledem do kraje tvořil svá díla, především pak slavnou Prodanou nevěstu. Gotický kostel sv. Jana Křtitele v Obříství s úpravami ze 16. a 17. stol., v němž B. Smetana slavil svou druhou svatbu dne 10. července 1860, byl druhým místem podrobné prohlídky, když před tím byly shlédnuty budova bývalého pivovaru, jenž byl poslední štací Smetanova otce sládka Františka Smetany, a hlavně zámek, původem renesanční stavba na místě starší tvrze, avšak v nynější rozšířené podobě z let 1821 - 1826, kdy vládl na Obříství generál baron Koller, rakouský průvodce Napoleona z Fontainebleau na ostrov Elbu a potom vrchní velitel rakouských posádek v Neapoli. Od kostela s dřevěnou zvonicí procházkou kolem morového sloupu z r. 1714 a rokokové sochy sv. Markéty vrátili se účastníci k pomníku Svatopluka Čecha od V. Macha z r. 1921. Tento pomník byl úvodem k návštěvě domku, dnešního sídla MNV, který básník vlastnil v letech 1895 až 1903 a tu také trvale sídlil. V malé roubené chaloupce, kterou Čech nechal r. 1602 přistavět ke svému domu, když ji byl koupil na Národopisné výstavě v Praze, je dnes Čechova pamětní světnička, kde bylo možné shlédnout bohatý obraz života a díla tohoto vskutku národního básníka. První odpolední prohlídka platila kostelu sv. Jakuba v Libiši, dnes části Neratovic který postavil před r. 1391 mistr Petr Lútka. Ojedinělé hlavičky na konsolách klenebních výběhů žeber v presbytáři, vynikající nástěnné malby v lodi i presbytáři z konce 14. stol., jakož

i jedinečný křídlový oltář s bohatými malbami z doby po roce 1500 a též malířská dekorace poprsnice kruchty z táflovaného stropu lodi z poloviny 17. stol. byly vlastně nejsilnějším zážitkem tohoto zájezdu, který byl ukončen v Lobkovicích návštěvou hrobu Františka Palackého a pohledem na zámek s pamětní deskou tohoto českého hisorika, vlastnícího lobkovický velkostatek po svém tchánu JUDru Janu Měchurovi.

Pobočka GHSP pro okres Mladá Boleslav se sídlem v Žerčicích ve snaze prospět národnímu hospodářství sebrala pro Sběrné suroviny, n.p. Středočeského KNV 1.300 kg ocelového šrotu.

Letní vlastivědné vycházky pro členy brněnské pobočky GHS pokračovaly dne 21. července 1973 druhou vlastivědnou vycházkou, tentokráte do povodí řeky Loučky ke kolébce moravské rodiny Mitrovských z Mitrova a Nemyšle. Vycházka byla začata v obci Rožná na trati Tísnov - Nové Město na Moravě, kde byla připomenuta její existence už r. 1349, kdy byla součástí majetku Zubštejnské větve pánů z Pernštejna..

Malá obec Bukov - první zastávka - poskytla zejména heraldikům příjemné překvapení několika náhrobky v místním kostele se zajímavými a pro ně dosud neznámými erby. Dříve však na křižovatce cest v obci u pamětního kamene s tesaným křížem bylo vzpomenuto tragické události z r. 1608, kdy byl v těchto místech za dosud blíže neznámých okolností zavražděn rytíř Petr Čižovský z Čižova na Mitrově. Teprve potom byl prohlížen místní raně gotický kostelík z konce 13. století, v jehož interiéru se nachází několik zajímavých náhrobků. Především zavražděného Petra Čižovského z rodiny jihlavských měšťanů (nobilitace r. 1537, viz Pilnáček, Staromoravští rodové), náhrobek manželky úředníka panství Berana a další. Velmi zajímavý je náhrobek Jana Radešínského z Radešovic na Mitrově z r. 1609, obsahující zároveň původní nedělený erb (pegas) a pod ním čtvrcený rozšířený znak se srdečním štítkem. Kromě toho jsou na náhrobku další znaky (snad rodičů?), z nichž je zajímavý čtvrcený štít, obsahující v každém poli tři heraldické lilie (2 : 1) neznámých barev. Pomůže jej někdo určit? Byl určen erb Vladimíra Václava Mitrovského z Mitrova na věži nedaleké obce, jež byla dalším cílem.

Mitrov sám je dnes pouhou osadou s pěkným, udržovaným, i když několikrát přestavovaným zámkem, který sloužil dříve jako letní sídlo Mitrovských, dnes jako domov důchodců. Na čelní zdi spojovacího traktu, původně renesančního zámku s historizujícími úpravami z let 1890 - 9' je zasazeno několik starších erbovních desek. Vedle již známých erbů z bukovských náhrobků byl tu určen erb příslušníků skotské šlechty - hrabat Skene.

V katastru obce se nachází středně velké zříceniny hradu Mitrova, které byly posledním bodem programu. Účastníci připoměli si několik stručných zpráv z jeho historie (pochází z konce 13. století, zanikl kolem 15. století za válek Jiříka Poděbradského s Uhry) a prošli celý hradní areál se snahou určit původní stavební dispozici ze zachovaných zbytků zdiva.

Závěrem lze říci, že program přinesl zajímavá objevitelská překvapení všem účastníkům. Vraceli se s příjemnými zážitky a mnoha novými poznatky příjemnou cestou zalesněnou krajinou zpět na železnici a tou do Brna.

Dr. Jiří Plichta

Cílem III. vlastivědné vycházky členů brněnské pobočky GHS bylo město Boskovice. Dne 25. říj srpna 1973 účastníci vystoupili v 8,46 hod. na boskovickém nádraží, kde je již očekával člen výboru brněnské GHS Stanislav Keršner, boskovický rodák, který je seznamoval s místními kulturně historickými památkami.

Prvním objektem byl děkanský chrám sv. Jakuba. Zde zaujaly pozornost všech účastníků především cenné renesanční náhrobníky rodu Morkovských ze Zástřizl ze 16. století. Zejména 7 m vysoký náhrobník Václava Morkovského ze Zástřizl (+ 1600) překvapil svou nádherou, leč i náhrobníky Jaroše Morkovského ze Zástřizl (+ 1583) a jeho syna Pročka i Víta Edera ze Štiavnice (+ 1575) stály za povšimnutí.

Při prohlídce města byli přítomní seznámeni s jeho kulturními a historickými zajímavostmi. Při krátkém zastavení u tzv. "residence" prvního boskovického zámku z r. 1720 - dnes lesní správy - bylo vzpomenuto univ. prof. Karla Absolona, který se tu narodil, a akad. malíře Otakara Kubína (taktéž boskovického rodáka,) který tu trávíval své dovolené.

Nejvýznamnějším bodem dopoledního programu byla prohlídka zříceniny hradu z poloviny 13. století, kolébky moravského rodu pánů z Boskovic. V průběhu staletí se v držení sídla vystřídala řada majitelů - Boskovicové, Kunštáti, Ederové ze Štiavnice, Morkovští ze Zástřizl, Dietrichsteinové a nakonec lotrinský rod Mensdorff-Pouilly, kterému patřil velkostatek

až do r. 1950. Hrad byl úmyslně bořen od poloviny 18. století z nezájmu majitelů o nepohodlé sídlo. V zachovaných částech renesančního traktu je nově instalované muzeum s památkami připomínajícími rod Zástřizlů, který se nejvíce vepsal do stavebních dějin hradu.

Po jednohodinové polední přestávce pokračoval program prohlídkou empírového zámku z let 1819 - 1826 (bývalého dominikánského kláštera z r. 1682, zrušeného r. 1784). V zámku zaujaly pozornost všech přítomných empírové interiéry, přibližující šlechtické kulturní ovzduší na Moravě kolem r. 1820, a vlastivědné muzeum s expozicí starých loveckých zbraní. Po prohlídce zámku se o všech shlédnutých památkách živě diskutovalo. Posledním objektem, který byl návštíven, bylo bývalé židovské ghetto se starou synagogou z r. 1698. Po jeho prohlídce se účastníci rozešli a v 16,30 odjeli vlakem do Brna. Ill. vlastivědná procházka splnila svůj účel bohatou náplní. V nevelkém, ale na kulturní a historické památky bohatém městě Boskovicích, se všichni přítomní členové GHS přesvědčili o hojném odkazu historie, který zanechali naši předkové.

Stanislav Keršner

S letošní vycházkovou, skutečně bohatou sezonou se členové brněnské pobočky GHS rozloučili po svém - uspořádáním podzimní vlastivědné vycházky do kraje živého folkloru, dobrého vína a zajímavých historických památek - na Kyjovsko.

Dne 6. října t. r. výbor brněnské pobočky GHS uspořádal pod vedením Dr. J. Plichty 4. vlastivědnou vycházku, během níž početná skupina členů GHS, a to tentokrát i mimobrněnských, si prohlédla stavební a umělecké památky města Kyjova a státní zámek Milotice.

V Kyjově se účastníků ujal p. Holcman z blízkých Skoronic, znalec místní historie, amatérský badatel a člen GHS, který je provázel. Prohlídli si v tomto nejmladším královském městě na Moravě zejména zámek - drobnou stavbičku, sloužící dnes místnímu vlastivědnému muzeu (v současné době ve stavební restauraci), na níž jsou v renesanční sgrafitové výzdobě zachyceny znaky města Kyjova, pánů z Kunštátu a Kropáčů z Nevědomí, dále kapli sv. Martina, původně městský kostel, renesanční radnici včetně zasedací a snatkové síně a několik studií a obrazů velkého malíře Slovácka Joži Úprky, umístěných v budově Spořitelny.

Z Kyjova účastníci odejeli do blízkých Milotic, kde po obědě následovala, díky laskavosti ředitele stát. zámku p. Šikulý (rovněž člena GHS), podrobná prohlídka objektu. Milotický zámek je původem renesanční přestavba gotické vodní tvrze, v letech 1720 - 26 přestavěná barokně a doplněná francouzskou zahradou. V současnosti po 4 letech náročné práce je dokončována od KSSPPOP v Brně generální oprava a provádí se reinstalace vnitřního zařízení. Přesto, že je zámek pro veřejnost z uvedených důvodů ještě nepřístupný, naši členové si mohli prohlédnout zahradu, deset již zařízených pokojů a četné rodopisné i heraldické zajímavosti, většinou se vztahující k rodině bývalých majitelů - hrabat Serenyiů. Upoutaly je zejména portréty jednotlivých členů rodiny, fresková výzdoba sálu předků s oslavou rodiny Serenyiů, erby v průčelí (Karel Antonín Serenyi a Terezie ze Šternberka z let 1681 - 1743) aj. Je nutno totiž připomenout, že řada členů této rodiny která mimochodem získala na Moravě inkolát již r. 1593 zastávala významné politické i správní funkce, a pro genealogy zvlášť významné je její spříznění s řadou českých rodin (Bořitové, Valdštejnové, Šternberkové). Po skončené prohlídce interiéru a obeznámení se stavem restauračních prací setrvali účastníci vycházky v zajímavé besedě přímo v zámeckém interiéru. Vyměnili a doplnili si vzájemně řadu nových poznatků, vztahujících se k zámku, jeho uměleckým památkám nebo rodinám majitelů.

V závěru vycházky bylo společně konstatováno, že náš socialistický stát věnuje na udržování a uchování kulturního odkazu minulosti potomkům milionové částky, a že je naší prvořadou povinností, abychom i my, podle svých možností, k tomuto ušlechtilému cíli přispívali.

Dr. Jiří Plichta

SJEZDY RODŮ

Třetí schůzka rodu Hlinovských konala se i letošní rok 6. října v Praze v čajovně Obecního domu. Sešlo se tu padesát příslušníků rodu. Do funkce předsedy rodu byl opět zvolen Ing. František Hlinovský z Prahy. Bylo vzpomenuto zemřelých členů rodu za uplynulé období. Přivítán i nejmladší člen. Kronikář rodu seznámil s dosavadním bádáním a o své návštěvě v rodové oblasti na Sedlčansku v okolí Vysokého Chlumce. Do této oblasti bude uspořádán i rodový zájezd. Nejstaršímu členkám rodu, Anně Hlinovské z Příbrami, která se dožila devadesáti let a Anně Hlinovské z Tabor, která oslavila letos své osmdesáté páté narozeniny, zaslány pozdravné dopisy. Všichni přítomní se zájmem vyslechli zprávu kronikáře, že jméno Hli-

novský se vyskytuje i v SSSR. Po vyčerpání všech rodových záležitostí k dobré náladě i tanci hrál soubor Stanislava Illinovského z Příbrami; zazněla tu i nová rodová polka, která vznikla na počet této schůzky. V odpoledních hodinách bylo toto soukromé rodové setkání ukončeno. Příští schůzka bude opět za rok.

Stanislav Illinovský

POZNÁMKA

Seminář o zpracovávání osobních písemných pozůstalostí. Archívní správa Ministerstva vnitra ČSR uspořádala ve dnech 29. a 30. 8. 1973 v Plzni seminář o zpracovávání osobních pozůstalostí, na nějž navázala výstava, věnovaná osobním pozůstalostem. Tato výstava, kterou připravily Státní ústav Plzeň a Archiv města Plzně ve spolupráci se Státní vědeckou knihovnou v Plzni, byla zahájena dne 31. 8. 1973. O obou akcích se zmiňujeme v našich GH-Listech proto, že při studiu osobních písemných pozůstalostí se setkáváme velmi často i s rodinnými archívy význačných postav naší kultury a také s problematikou genealogickou. V úvodní přednášce Dra Ant. Boháče o písemných pozůstalostech v archívech byl přímo definován rodinný archív jako soubor písemností pozůstalostí vzniklých z činnosti příslušníků jedné rodiny a navzájem alespoň zčásti souvisejících, na rozdíl od osobního archívu představujícího sbírku písemností žijící osobnosti, někdy již za jejího života ukládané v archívních fondech.

Otázek inventarizace a katalogizace těchto písemností ve státních archívech se týkala přednáška dr. M. Wurmové (přečtená dr. D. Kudrnovou). Písemnými pozůstalostmi představitelů vědy a techniky se zřením k jejich zpracování v Archívu Národního technického muzea v Praze se zabýval dr. K. Černý, kdežto obdobnými vědeckými a politickými pozůstalostmi v Archívu Národního muzea dr. A. Chalupa. J. Hanzalová podala informativní přehled o soupisu pozůstalostí, připravovaném archívní správou MV ČSR. Seminář, řízený dr. G. Čechovou byl organizačně velmi dobře připraven a řada diskusních příspěvků ke konkrétní problematice na tomto poli svědčila o zájmu, jemuž se literární osobní pozůstalosti těší.

Jan Skutil

Celonárodní soutěž kronikářů

V souladu s dokumentem o kulturně výchovné činnosti a se zásadami rozvoje českého muzejnictví vyhlašuje ministerstvo kultury ČSR po dohodě s odbory kultury KNV celonárodní soutěž kronikářů. Informovali včera o tom pražské novináře náměstek ministra kultury ČSR dr. J. Švagera a ředitel ústředního muzeologického kabinetu V. Pubal. Organizaci soutěže zajistí ústřední muzeologický kabinet, v krajích a okresech příslušná muzea ve spolupráci s poradními sbory pro kronikářskou práci. Před závěrečným vyhodnocením se uskuteční okresní a krajská kola. Soutěž proběhne v letech 1973 - 1975 v důležitém období mezi 25. výročím Vítězného února a XV. sjezdem KSČ.

Pátrá se po .....

Prosím o jakékoliv údaje o Karlu MINSTERovi, narozeném v Drnovicích u Lysic a pokřtěném 22. 1. 1722 (Rodiče Hanz a Rozyna). Prosím též o jakékoliv údaje (a adresy) Münsteru, Minsterů i Minstrů z doby před r. 1700 a i z doby pozdější. Za zprávy děkuje Ladislav Münster, Zbraslavec 44, 679 72 Kunštát na Mor.

Koupím nebo prosím o zapůjčení za odměnu: Mildeových Heraldických dopisů č. 1 až 6. Ing. V. Korbel, Na Bukovině 1008, 530 03 Pardubice.

Hledám stále následující údaje o JAKUBU GÖNTTNEROVI (nar. 1721, Praha). 1) Jeho sňatek s Annou (roz.?); poslední údaj o neženatém je 8. 10. 1741 v Kladrubech nad Labem, prvý údaj o ženatém je 14. 4. 1747 v Rychnově nad Kněžnou, kdy byl hosp. správcem u Kolovratů. Měnil často zaměstnání (snad též u Valdštejnů nebo Trauttmannsdorfů); 2) Jeho úmrtí? Poslední zprávou je jeho podpis s pečetí 11. 7. 1773. Sdělení odmění: Ing. Genttner Viktor, 140 00 Praha 4, Pod vilami 13.

Hledám stále bezvýsledně zápis o narození JANA GENTTNERA, syna mlynáře Františka a Anny, někdy a někde mezi rokem 1798 až 1802. Jméno bývá v zápisech komoleno fonetickv: K místo G; r místo n; ü, i, ö, ä místo e, a t místo tt. Jeho rodiče měli do r. 1801 najmutý mlýn v Rychnově /Kn. a od r. 1802 koupený mlýn ve Žlebech. Ostatní životopisné údaje jeho i jeho rodičů jsou mi podrobně známy. Hledaný zápis dobře odměním. Ing. Viktor Genttner 140 00 Praha 4, Pod vilami 13.

Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze

Vycházejí ve volných lhutách pro interní potřebu členů společnosti

Řídí odpovědný redaktor Dr Vlad.J.Sedlák, Praha 5, Ostrovského 29 s redakční radou: Dr Ing. V.Elznic, Ing. V.Genttner, Ing. J.Musil, Dr V.Palivec, J.Prusík,

555555

PŘEHLED ÚZEMÍ

OVLÁDANÝCH HABSBURKY V LÉTECH 1526 – 1918

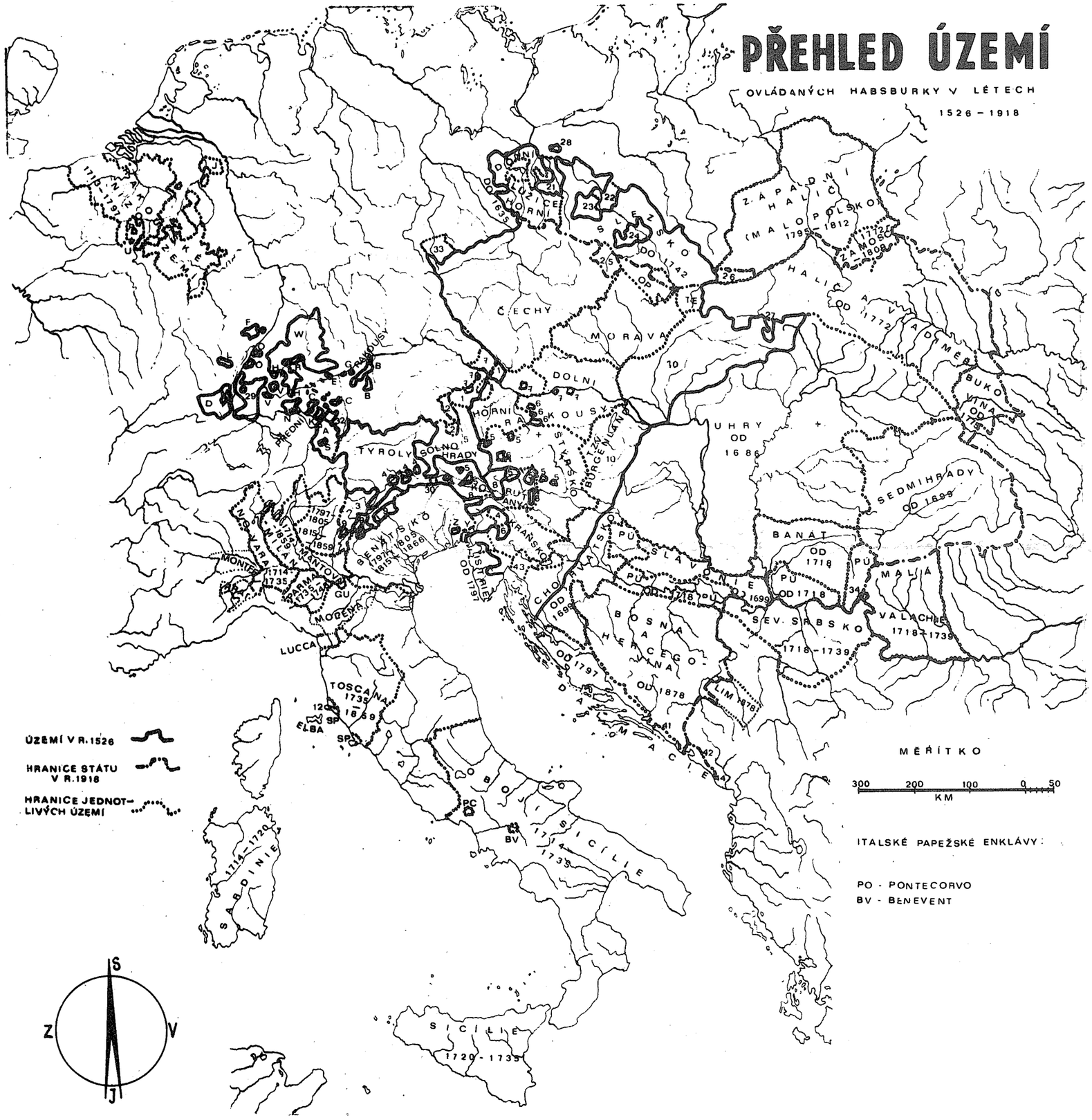

VYSVĚTLIVKY ZNAČEK A ČÍSEL K DROBNÝM ÚZEMÍM

A	Vorarlberg
B	Burgau
C	Schwaben
D	Sundgau
E	Ehingen
F	Hagenau
FA	Falkenstein
G	Günzburg
GU	Guastalla
H	Hohenberg
J	Geldern
K	Tettnang
L	Thann
M	Mílhúzy
N	Nellenburg
O	Ortenau
OP	Opavsko
P	Philippeville
PÚ	Vojenské pohraničí
R	Horb
S	Walgau-Montafon
SP	Stato degli Presidi
T	Terst
TE	Těšínsko
U	Marienburg
V	Vaihingen
W	Würtemberg
Y	Gradiska
Z	Gorica
1	Inská čtvrť
2	Prob. berchtesgadenské
3	Bisk. tridentské
4	Bisk. brixenské
5	Arcib. solnohradské
6	Část bisk. freisingenského
7	Bisk. pasovské
8	Část bisk. bamberského
9	Vlašské končiny
10	Rakouské Uhry
12	Piombino
21	Zaháň
22	Olava
23	Lehnice
24	Břeh
25	Kladsko
26	Krakov
27	Spiž
28	Švíbuz
29	Breisgau
30	Pustertal
31	Osvětim a Zatora
32	Bregenz
33	Fojtství
34	Ršava
40	Hausruckviertel
41	Dubrovnicko
42	Kotor
43	Rjeka
44	Spič

Příloha 25. čísla GH-Listů 1973 .